

Poštnina plačana v gotovini

SLOVENSKI UČITELJ

**PEDAGOŠKA
REVIJA
IN GLASILO
SLOMŠKOVE
DRUŽBE
V LJUBLJANI**

5
LETO XL
1939

»Slovenski Učitelj« izhaja mesečno / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14, »Stan in dom« ob Tržaški cesti / Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6 / Naročnina letno 58 din / Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije, naročnino in članarino pa upravništvo / Izdajatelj in lastnik je »Slovenska družba« v Ljubljani / Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič)

Vsebina št. 5.: Pravi trenutek v vzgoji. Pavel Slapar. — Jenski načrt. — Iz metodike pevskega pouka na ljudski šoli. Avgust Clemente. — Moji uspehi in neuspehi v šoli. Ana Galetova. — Obisk na Angleškem. V. Brumen. — Naša narodna zavest, vzgoja in obramba. Etbin Bojc. — Donesek k slovenski pedagoški kroniki za l. 1938. A. Kopriva. — Šolstvo in kulturni razvoj na Islandskem. Ema Deisinger. — Velikonočno zborovanje Slomškove družbe. A. L. — Obisk podružnice v Pomolu. Ivan Hribski. — Sadar Marija roj. Kleinmajer. — Poročila društvenih podružnic. — Pridobitve iz šolskega in prosvetnega dela. V. Brumen. — Šolstvo po svetu.

Postavimo

velezaslužnemu učitelju Jakliču trajen spomenik!

Kdo je bil Jaklič? — Plemenit človek, naš priljubljen ljudski pisatelj, velik narodni organizator in javni delavec, predvsem pa vzoren učitelj in vzgojitelj.

Temu velikemu in za ves slovenski narod velezaslužnemu učitelju hočemo postaviti trajen spomenik v njegovem rojstnem kraju v Dobrépoljah. Ta spomenik ne bo iz bron, temveč veličastno poslopje, v katerem bodo razne kulturne in druge koristne naprave imele svoje prostore. Jakličev dom naj bo glasna priča, da naše ljudstvo zna ceniti nesebično in kulturno delo slovenskega učitelja.

Pomagajmo skupno, da postavimo Jakličev dom. Obračamo se do vseh slovenskih učiteljev brez izjeme z iskreno prošnjo, da temu našemu velikemu možu, ki je vse svoje življenjske sile žrtvoval za slovenski narod, pomagamo postaviti ta trajen spomenik.

Poudarjamo, da tako veličastnega spomenika do sedaj ni dobil še noben slovenski učitelj, kakor ga nameravamo postaviti pokojnemu Jakliču. Ta spomenik naj bi bil tudi obenem v ponos vsemu slovenskemu učiteljstvu. Pokažimo, da znamo ceniti svoje velike može, vzgojitelje našega naroda. Narod, ki ne zna ceniti svojih zaslužnih mož, jih ni vreden. Naj bi nas nikdar ne zadela taka obsodba. Zato prispevajmo vsak po svojih močeh k postavitvi Jakličevega doma.

Pripomnimo, da sprejemamo s hvaležnim srcem vsak najmanjši dar. Tudi en sam dinar nam je dobrodošel.

Z narodnim pozdravom

Za odbor Jakličevega doma:

Klinc Zalka,
tajnica.

Mrkun Anton,
predsednik.

Hren Franc,
blagajnik

Iz uprave. V 1. številki letošnjega letnika so bile priložene položnice, s katerimi se naj poravna naročnina za list. V 3. številki smo pa priložili položnice, naj se nakažejo prispevki za vzdrževanje lokala in nabavo inventarja. Vljudno prosimo za nakazilo denarnih zneskov.

»Slovenski Učitelj« izhaja prve dni vsakega meseca. Vsak društveni član mora biti naročnik lista. Sklep uredništva je 2. vsakega meseca. Vsaka številka mora biti prvega vsakega prihodnjega meseca na mizi vsakega naročnika. To pa bo, ako bo vsak naročnik poskrbel, da bo list hitro plačan.

Pravi trenutek v vzgoji*

Po Mihaelu Pflieglerju priredil Pavel Slapar

Nekaj misli za uvod in izhodišče.

1. Kaj je vzgoja? Vzgojitelj se večkrat primerja kiparju, ki kleše iz kamna podobo, kakršna mu živi pred duhovnimi očmi. Ta primera ne izraža popolnoma vsega, kar je vzgojitelj. Kipar, ki stoji pred marmorjem, je popolnoma svoboden glede na kip, ki naj ga izkleše iz mrtvega kamna. Organična bitja pa imajo svojo podobo določeno že takoj v začetku. Njihov nastoj, njihova rast in dovršitev so naravnane na določeno končno obliko, ki se odteguje vsaki samovoljnosti. Iz vsake jabolčne pečke se nujno razvije jabolana. Nobena vrtnarska umetnost ne more iz nje napraviti palme.

V kolikor je človek organično bitje, velja ta zakonitost tudi zanj. Ker pa je duhovni razvoj navezan na človekovo duhovno telesno enoto, velja ista zakonitost za človeka tudi, v kolikor je duhovno bitje. Za končno obliko svoje vzgoje ne more imeti drugega kakor samega sebe. Človek kot otrok določenega naroda in svojevrstna osebnost, ta človek idealno usovršen v naravnem in nadnaravnem oziru, t. j. zadnji cilj vsake človeške vzgoje.

Človek ima um in prosto voljo. V tem se loči od drugih organskih bitij. Zato njegova končna usovršitev ni mogoča brez njegovega lastnega sodelovanja. Vzgoja je obenem njegova zavestna naloga. Le kot svobodno duhovno bitje more doseči svojo končno podobo in obliko. Zaradi svobode more tudi lastno usovršitev po krivdi zgrešiti.

Vzgoja je naložena in izročena svobodnemu človeku. Končni cilj mu je določen. O njem se ne more sam odločati. Človek ne more hoteti biti drugačen, kakor je. »Postani, kar si!« Postani, kar moraš postati! Človečanstvo je taka končna podoba človeka. Popoln človek, kakor ga poznamo iz evangeljskih zahtev, le pogloblja zahteve naravne pameti. Po tej usovrstitvi naj bi bil človek podoba božja (1 Moz 1, 26).

* Znani pedagog in profesor Mihael Pfliegler je imel v začetku l. 1938 predavanje v pedagoškem inštitutu dunajske občine. To predavanje je nekoliko razširjeno izšlo jeseni l. 1938 v posebni knjižici z naslovom: Der rechte Augenblick, str. 98. (Verlegt bei Otto Müller, Salzburg-Leipzig.) Glavne misli iz navedene knjižice podajam na tem mestu slovenskemu učitelstvu v mnenju, da so toliko pomembne, da zaslužijo pozornost in upoštevanje.

Povprečni ljudje si danes vzgojo drugače predstavljajo. Za nje je vzgojen tisti človek, ki je napravil šole in dovršil vse izpite. Mi pa se hočemo zavedati, da ima lahko človek vse šole za seboj, ne da bi bil v svojem bistvu vzgojen. Da, že je mnogo akademskih barbarjev, ki so daleč od vsakega človečanstva, da o krščanski popolnosti sploh molčim.

2. **Psihološki optimum v vzgoji.** Še nekaj naj bo poudarjeno za izhodišče nadaljnjim mislim. Mi opazamo, da je »vzgoja« rastlin in živali navezana na določene predpogoje, na ozračje in podobno. Vsa organska bitja se oblikujejo v ritmu nastajanja, rasti, cvetenja, rodnje in umiranja. Ni vse ob vsakem času mogoče.

Vzgoja človeka, ki je duhovno bitje, ni tako zelo odvisna od tega vnanjega ritma. Pa vendar tudi ni brez nje. Vsekakor tudi za človeka velja zakon nastajanja, rasti, cvetenja in zorenja, utrujenosti in umiranja.

Pri vsakem organskem bitju je za njegovo poznejšo obliko odločilna njegova mladost. Kakršni so bili predpogoji v mladosti, taka je na koncu njegova usovršitev. Pri človeku je podobno. Na koncu mladosti, to je od 15—20 let, stoji človek pred nami kot rezultat svoje dotedanje vzgoje. In kakor je pri rastlini treba upoštevati posebno zakonitost, — vrtnar dobro ve, kdaj mora okopavati, kdaj obrezovati, kdaj gnojiti in kar je še potrebno, — tako zahtevajo tudi določena leta v človeškem življenju posebno skrb in posebno delo. Vsa posamezna posebna dela sestavljajo na koncu njegovo celotno vzgojo. Najugodnejši trenutek za posamezno posebno delo pri oblikovanju človeka imenujejo psihološki optimum. Na ta psihološki optimum mora nastaviti vzgojiteljevo delo.

Vzgojitelj, ki to zakonitost v človeški vzgoji prezre, prihaja s svojimi vzgojnimi zahtevami ali prezgodaj ali prepozno.

Vsaka prenašljivost hoče od človeka več, kakor je v tistem trenutku zmožen. Posledica tega je prezgodnja zrelost. Ker je sprejel vzgojno dobro v neprimernem trenutku, jo je sprejel površno. Nikdar ne bo več dojel njene vsebine, globine in važnosti. Morda bo prav zaradi tega nezmožen, da bi se v primernem času k njej povrnil, ker jo bo smatral za znano, čeprav se njene važnosti in globine niti malo ne zaveda.

Drug primer je možen takrat, kadar vzgojitelj zakasni in pride z neko vzgojno dobro šele takrat, ko je psihološki optimum že minil. Gojenec je v tem položaju podoben popotniku, ki na razpotju ugotovi, da je ubral napačno pot. Redko se bo odločil, da bi šel vso pot nazaj in jo znova pričel. V življenju tudi mnogokrat ni časa za to. Nove naloge čakajo rešitve in prav za te je morda v tem trenutku psihološki optimum.

Vsak vzgojitelj se mora torej dobro zavedati delnih nalog vzgoje in njihovega vsakokratnega psihološkega optima. Ne sme vse ob vsakem času prinašati, ampak mora celotno vzgojo porazdeliti in vsak del nuditi v najbolj primernem času, ki ga imenujemo **psihološki optimum**. Če je ta optimum zamudil, vzgojitelj zaradi tega ne sme izgubiti poguma. Predvsem naj ne bo nasilen. Moglo bi se zgoditi, da bi v svoji nespameti zahteval stvari, ki niso več ali ki še niso primerne stopnji njegovega

razvoja. V takem primeru bo naletel na odpor, ki bi ga nekaj let pozneje ne bilo, ali ki bi ga nekaj let poprej ne bil imel. Če je kaka delna naloga vzgoje v ugodnem času izpadla, naj vzgojitelj ve, da se naknadno dá popraviti le z izrednim naporom volje ali z milostjo božjo.

3. **Tri odločilne dobe.** Trije časi ali tri dobe so odločilne za vzgojo človeka:

a) Zgodnja mladost. V njej se izoblikuje osnovna človekova podoba.

b) Doba zorenja. V njej se človekova osebnost izoblikuje ali pokvari.

c) Doba mladih moških ali dekliških let. V njej se spoznanje sveta zaokroži v svetovni nazor.

Vsaka od teh treh dob zahteva izpolnitev delnih nalog. Če bi se učitelj in gojenec, ki sta delne naloge o pravem času zanemarila, tolažila s tem, da bosta pozneje zamujeno nadoknadila, je to enostavno samoprevara. Človek bi rad pozneje zamujene ali slabo porabljene trenutke preklical in se jih kesal. Ali zaradi tega vendarle ostanejo zamujeni in slabo porabljeni. Zakasneli naporji imajo sicer lahko veliko нравno vrednost, redkokdaj pa resničen uspeh. Milost more seveda tudi tu delati izjeme. Zakaj pri Bogu ni nemožna nobena stvar. (Lk 1, 36.) Ali samo pri Bogu; človek ima svoje ograjene meje.

(Dalje.)

Jenski načrt

O drasli v skupini

(Dalje.)

Tako bi bili učenci razdeljeni v skupine. Kaj pa učitelj? Tudi on spada v skupino, kakor je prej spadal v razred. Navzočnost odraslega v vsaki skupini mladih ljudi je celo bistvena za skupino. Kadarkoli nastajajo po notranji nujnosti »šole« (magične, filozofske, umetnostne...), vedno se zbirajo tisti, ki žele prodreti v kako magijo, modrost in nauk, umetnost... okrog nekoč, ki jih lahko vodi k temu cilju. V tem dejstvu gleda Petersen najboljši odgovor na »klepet« (Geschwätz), da učitelj naj v novi šoli nič ne stori, naj bo »odveč«, ali naj stori le to, kar hočejo učenci. Odrasli je sestaven del mladinske skupine, ki hoče rasti v socialno in kulturno življenje. V jenski šoli se odraslec imenuje *v o d j a s k u p i n e* (Gruppenleiter), ne pa več razrednik.

Odraslec ima v skupini več pravic in več dolžnosti ko otroci. Njegova odgovornost je večja; zrelejši je, laže presodi vrednost in pomen dela v šoli. Njegova naloga je, da odstranja vse, kar bi duševno rast učencev oviralo, da jim prihaja s pobudami in gradivom, da pomaga, kjer je njegova pomoč potrebna. Vse to pa se mora vršiti kar najmanj opazno. Ne sme nastopati kot vsevedec in vseznalec, niti ne kot stalen opozicionalec. Jenska šola se ponaša s tem, da otroci mnogo delajo sami, se obračajo po pomoč do svojih tovarišev in se le v skrajnem primeru zatekajo k učitelju. Kljub temu pa mora on vedno vedeti, kaj otroci počno, s katerimi težavami se boré in kdaj je komu pomoč potrebna.

Svoje mesto pa imajo v šolski skupini razen rednega učitelja tudi drugi odrasleci. To so lahko starši, ki kdaj obiščejo šolo in prisostvujejo delu, morda ga kdaj celo vodijo. Obiskovalci (hospitantje) prihajajo od blizu in daleč ter pomagajo otrokom s svojim znanjem in priznavanjem. Tujec, ki je prišel iz dežele, o kateri so v šoli pravkar govorili, more povedati kaj o svoji domovini, o življenju v njej, o živalstvu itd. Morda ima s seboj domače novce ali znamke. Z njegovim nastopom postane dežela šele nekaj realnega, nekaj več, kakor je Indija Koromandija ali kaj podobnega.

Ostala organizacija

Skupina pa ni edina oblika šolske organizacije. Poleg nje so še druge, take, ki ostanejo povsem v njenem okviru, in take, ki segajo čez. Kakor skuša skupina zbrati brate in sestre, znanke, tovariše in prijatelje iz življenja izven šole ter ohraniti te temelje pravega sožitja, tako jih želi še bolj izkoristiti pri šolskem delu. Tudi šolski razred ni bil čisto enolika masa, dasi se je često na zunaj to zdelo. Nekateri součenci so bili posebni prijatelji, radi so pokramljali med seboj in pomagali drug drugemu, druge je vezalo med seboj veselje do istega opravka ali dela, pa so se zavoljo tega našli večkrat skupaj; nekateri so se morda ogibali drug drugega ali vsaj ostali v neki razdalji, ker posebnih vezi niso čutili. Seveda je učitelj take zveze često trgal vsaj s tem, da je posameznikom odkazoval prostore ali jih ločeval, ker ni mogel trpeti, da bi si med seboj pomagali, prišepetavali, se morda kdaj pozabavali itd.

Jenska šola priznava vrednost takih vezi in jih želi ohraniti in izkoristiti. Nič nima proti temu, da si učenci pri delu pomagajo, celo rada to vidi in pospešuje. Voditelj skupine ima lahko zlasti v bistrejših učencih prav dobre pomočnike pri svojem prizadevanju. V jenski šoli lahko učenci sedajo, kjer hočejo, in to ne le v začetku šolskega leta, temveč kadarkoli, tudi med delom. Ker v sobi ni klopi, ampak so mizice različne velikosti, lahko učenci sedajo skupaj, kakor jim drago: tu kak poedinec, ki je bolj samotarski, ali pa ima trenutno delo, ki ga najlaže izvrši, če je sam; tam sta skupaj dva, drugje trije, štirje ali več. Skupaj sedajo, kakor nanese: starejši in mlajši, bistri in bolj trdi, dečki in deklice, taki, ki vrše isto ali podobno delo, in taki, ki se ukvarjajo z različnimi posli.

To so tako zvana omizja (Tischgruppen), o katerih je mnogo govora v spisih o jenskem načrtu. Kakor pa te družbe prosto nastajajo, niso povsem nezavisne od vodje skupine. Če ta vidi, da morda kak učenec moti tovariše pri delu, ruši disciplino vse skupine ali drugače greši proti »zakonu skupine«, ga premesti drugam, morda h kaki prazni mizi. To pa lahko rapravijo tudi učenci, njegovi mizni tovariši ali ostali.

Običajno sede skupaj največ šest učencev, a še to se prav redko primeri; tudi petorice niso pogoste. Četvoric, trojic in dvojic je več, vedno se najde tudi kak poedinec. Spolno mešane skupinice so redke. Pri mlajših so omizja povprečno manjša.

Omizja ne razdeljujejo učencev kvarno. Saj niso stalna, dasi kažejo neko sorazmerno trajnost. Tudi se ne vrši vse šolsko delo pri mizah, nego v glavnem le »skupinsko« in še »prosto delo«. Nekateri dejavnosti opravlja celotna skupina enotno (svečanosti, razgovori, kak uvodni tečaj), druge le kak del skupine (starejši kaj pišejo ali računajo, ko vodja mlajše uvaja v kako vednost ali dejavnost, pri ročnih delih in morda telovadbi so ločeni dečki in deklice). Včasih delovna združitev presega okvir temeljne skupine, bodisi da nastopi skupaj vsa šola (večje svečanosti, vsako jutro zbor), ali pa se zbera pojedinci iz raznih temeljnih skupin (nekateri tečaji, kdaj telovadba).

Ločeno napredovanje v višjo skupino preprečuje nastop kakih klik. Sicer pa ima itak vodja skupine oblast, da kako nerodno omizje okrni, razdeli ali razbije, tudi določi novo, kadar se mu zdi potrebno. Le po nepotrebnem naj bi ne posegel vanje. Pozitivno vpliva tudi dobra tradicija, katere čuvar sta sorazmerno stalni dve tretjini temeljne skupine. (Dalje.)

Avgust Clemente

Iz metodike pevskega pouka na ljudski šoli

(Dalje.)

Veselje pospešuje znatiželjnost in obrača pažnjo na pridobivanje novih pojmov. Strah pred učiteljem in nerazumljivo stvarino pa hromi njegove duševne sile in mu vceplja občutek manjvrednosti. Zanimanje, ki ga pa ni mogoče vzbuditi z nobenimi opomini ali grožnjami, je tisti duševni plug, ki preorje dušo za ugoden sprejem plodovitih semen čudovitih umotvorov njenega ustvarjanja.

Vzgojitelj mora učencu podajati duševno hrano v malih obrokih in v taki obliki, da jo more ta temeljito in koristno prebaviti. Posredovanje kulturnih dobrin mora vzbujati ugodna čustva v sprejemalcu, sicer kulturna semena na nerodovitnih tleh usahnejo. Novi pojmi in neznane predstave morajo biti tako podane, da jih duh rad sprejme in da postanejo neločljiv del duševne svojine. Načelo nazornosti spreminja črte notnega sistema v veje božičnega drevesca, kemblji zvonov so četrtinske note, tudi stopinje korakajočih vojakov ali oblika ust pevcev služijo namesto not, svečice na vejah božične smrečice so križci ali višaji, drugič vidi otrok v notnem črtovju petnadstropno poslopje, znak za prisluškovanje ali za pavzo (polovično) izvaja iz prežaganega polena, padajočega od žage cirkularke. Zanimiva povestica ovija sicer mrtve znake pevske teorije s prelestjo bujne domišljije ter jim vdahne življenje. Igraje se otrok znajde sredi resnega dela ter se čudi, s kakšno lahkoto brodi čez na videz nepremagljive težkoče.

Ob takem pouku pa se gojenec ne zadovoljuje samo s pasivnim sprejemanjem. Njegov naгон ustvarjanja stremi za izrazom, teži do aktivnega sodelovanja. Načelo samodelavnosti je tu. Kako žari obraz gojencu od ponosa, ko s sigurnostjo zadeva razne intervale, kako mu raste samo-

zavest, ko mu napor duševnih sil samostojno izpreminja mrtve notne znake v lepo melodijo. Um se mu bistri ob logičnem mišljenju, brez katerega ne more postati samostojen in ustvarjajoč pevec. Učenec zavestno tvori tone, jih primerja po dolžini in jim določuje višino.

Prvi pogoj za razvoj posluha pa je obračanje pažnje na razne slušne pojave v naravi. V novodobni šoli posnema otrok bitje ure, pritrkavanje zvonov, zna oponašati murnčka, petje ptic in glasove raznih živali, tuli kakor lokomotiva in piska kakor sirena. Vse akustične pojave, ki mu jih nudi okolica, spravlja v globino podzavesti, da mu služijo kot podlaga za tvorbo novih predstav.

Take in podobne misli so me navdajale, ko sem začel na svoji šoli z urejenim in novodobnim poukom petja, za kar so mi dali pobudo razni Tavžljevi članki v »Popotniku« in »Slovenskem Učitelju«, dasi sem še dolgo hodil z nevoljo po uglajenih tirih. Naveličanost pred uporabo metod, ki so jih priporočali priznani šolniki in jih predpisujejo razne didaktike, me je silila k premišljevanju in iskanju novih potov. Usoda me je vrgla v kraj, kjer so stare metode popolnoma odpovedale, na šolo, kjer so petje stovetili s kričanjem in vpitjem. Izmed 50 otrok jih je v I. razredu znalo samo 10 približno zajeti melodijo »Na Gorenjskem je fletno«, ostali pa so jih spremljali z vsemi disonancami, kar jih je menda premožel njihov pevski register. Tudi z višjimi razredi ni bilo dosti boljše. Pred njihovimi pevskimi produkcijami sem si moral mašiti ušesa ter zapirati okna in vrata.

Potrebno se mi je zdelo, da v tem pogledu nekaj ukrenem. Trditev, da je večina otrok brez posluha in da ne bom dosegel posebnega zboljšanja, se mi je zdela neresnična in smešna, ker sem bil prepričan, da spada pomanjkanje posluha med redke in abnormalne pojave in da je vzrok temu navideznemu nedostatku le zanemarjena vzgoja.

Moja prva naloga je bila, da otroke naučim — ne peti, ampak poslušati. Za prvi pouk nisem uporabljal, pa tudi ne pogrešal nikakih instrumentov, ker sem vedel, da je otroku najbolj dostopno glasbilo otroško grlo samo. Poklical sem nekaj pogumnejših deklic z bolj razvitim posluhom na oder, da so večkrat zapele eno ali drugo lažjo pesem. Ostali otroci so v klopih tiho in mirno poslušali. Ko se je komu izmed njih zdelo, da bi znal tudi on tako zapeti, kakor pojejo deklice na odru, sem ga poklical k prvi skupini, ki je sčasoma narastla in tvorila polovico razreda. Z odbiranjem učencev v dve različni skupini sem dosegel pri prvih boljše proizvajanje pesmi, pri drugi skupini pa, katere naloga je bila, da je pazljivo poslušala, sem znatno prispeval k prebuditvi zanemarnjenega posluha. Sčasoma je skupina poslušajočih, ki je ob dobro uvežbani pesmi smela seveda tudi peti, padla na neznatno število: posluh se je pri vseh učencih prebudil. Pred leti se je neki nadzornik, ki se je sicer precej zanimal za glasbo, čudil, da ni mogel najti na moji šoli niti enega otroka, ki bi popolnoma pravilno ne sodeloval pri proizvajanju tudi težjih pesmi. Svoje prepričanje, da je pač naletel na izjemen razred odn. šolo, je moral z leti spremeniti, ker tudi pozneje ni mogel dobiti otroka brez posluha.

(Dalje.)

Moji uspehi in neuspehi v šoli

(Dalje.)

2. Popis njegovega okolja (otrok in družina v stvarnem pogledu; otrok in družina v osebnem pogledu; kaj pripoveduje otrok o družini; kaj pripoveduje družina o otroku; v kakšnih okoljih se giblje otrok izven družine; kakšna so ta okolja in kako učinkujejo na otroka.)

3. Podatki šolskega zdravnika o telesnem razvoju otroka. (Prestane bolezní ali češča bolehanja; telesne napake; dedna obremenjenost; zdravje in bolezní v družini in domu; ali je telesni razvoj primeren starosti.)

4. Otrokov duševni razvoj. (Razvoj čutil; živčna občutljivost; temperament; navade in običaji; govor in govorne napake; uporaba čutil; opažanja in predstave; pazljivost in zanimanje; spomin; mišljenje; fantazija in domisleki; čustvenost; afekti; volja; potek dela in utrudljivost; uveljavljanje volje pri tovariših; sposobnost prilagojevanja; splošna duševna razvitost v primeri s telesno in s starostjo; posebne sposobnosti; delna nadarjenost; znanje v šoli; pridnost in sposobnost; vedenje v šoli; vedenje izven šole pri igri v družbi brez nadzora; posebne razvade; razmerje do živali; pojem in eventualna načenja k dobremu in slabemu; laž; tatvina; religijoznost.)

Kadar na vse to lahko odgovorim, otroka poznam, da mu nikoli ne naložim preveč in nikoli ne zahtevam od njega premalo. Pri mnogih se ta opazovanja in poizvedovanja zaključijo šele po končanem zadnjem letu šolske obveznosti. Pri nekaterih ni moči nikoli priti do dna. Kolikor se pač da. Če otrok čuti, da se za vse zanimaš, ti bo tudi vse povedal. Po vsakem končanem pouku obogatim za kaj novega, kar moram zabeležiti. Prve podatke so mi dali otroci sami, ko smo imeli učno enoto: »Moj dom.« Takrat smo v mislih pretaknili vse do najmanjšega kotička v domači hiši in poimenovali vse predmete, ki stojé v njej. Pregledali smo vrtove, sadovnjake, pašnike, gozdove in vinske gore v jeseni in se dodobra pomenili o delu in početju. V učni enoti: »Naši sosedje« sem spoznala prvič njihovo vedenje. Zelo mi jih je odkrivala tale snov: »Moja pot v šolo.« Ob poti stoji znamenje. V šoli smo tudi družina. Kraljevski dom, Jutri bo nedelja. Iz stolpa sem mi zvon doni. Tuj človek je prišel v vas. Bog jim daj večni mir in pokoj. Živali so tudi naši prijatelji. Na cesti leži šopek rož. Ali vino ali vodo. Kaj vse lahko postanem, ko bom velik. V teh enotah sem obogatela jaz in otroci. Vso to snov sem porazdelila v 4 letne čase, ki jih osvetljujejo cerkveni prazniki. Ne mislim samo na Božič in Veliko noč, na Duhovo in Telovo. So še drugi: Je sv. Gregor, ki ptičke ženi in orje, sv. Valentin ima ključé od korenin, sv. Izidor žito seje, sv. Jurij na zelenem konju prijezdi, sv. Marjeta kače pase, sv. Martin gosi redi, sv. Matija se z ledom ukvarja, sv. Notburga žanje, sv. Florjan ogenj gasi, sv. Urban čuva vinsko goro, sv. Jernej lešnike zori, sv. Blaž grla zdravi in Devica Marija tolaži naš rod po božjih poteh. To ni tuja učenost, to je naše in mora ostati naše. Otroci se tega vesele in zlahka sprejemajo v taki lepi družbi vse vzgojne kapljice. Vmes pa vedno in vsak dan

in vedno: kratka, prav kratka zbrana molitev,

vljudnost,

red in snaga,

poštenost,

ime Slovenec.

Vsak dan drobtinico y vseh mogočih oblikah — mora, mora nekaj ostati. Vse se gotovo ne izgubi. Za vse, kar ostane, zahvaljen Bog! Vse gre na nekako lahek način. Saj kazni ni skoraj treba. En primer:

Francetu je zmanjkalo pero. Imel ga je, v žlebiček ga je položil in novo je bilo in je izginilo.

(Dalje.)

Obisk na Angleškem

3. Ljudje

(Dalje.)

O Angležih vemo, da so drugačni ljudje, kakor pa smo mi. Toda tudi če si jih študiral, boš težko povedal, v čem je ta drugačnost. Znano je, da so Angleži redkobesedni in zaprti, tuji celo med seboj. Vzгляд prav lakonske redkobesednosti sem že pokazal na primeru moža, ki sem ga srečal, ko sem prvič prišel iz rova londonske podzemne železnice. Pač pa sem kasneje dobil tudi ljudi, ki so mi s pravo slovansko besedno darežljivostjo kazali pot po neznanih delih Londona. Včasih so bili tako zgovorni, da sem zares na koncu pozabil, kaj so mi povedali spočetka, in sem celo pričeval ceniti redkobesednost drugih njihovih rojakov.

Zanimivo se je znati z Angleži v kaki skupini, kjer si ljudje ostanejo tuji, n. pr. v avtobusu ali v vozu podzemne železnice. Vanj stopa Anglež in Angležinja navadno tako, kakor da še ni nikogar tam. Ne pozdravlja; če vidi še kak prazen prostor, sede, ne da bi kaj rekel. Nato razgrne časopis ali odpre knjigo in bere. Za sopotnike se na videz niti ne zmeni (a mnogi Angleži so mi sami zatrjevali, da kljub temu vidijo, slišijo in vedo vse, kar se v vozu godi); niti enkrat samkrat nisem opazil, da bi kdo ponudil svoj sedež sopotniku ali sopotnici; ko sem nekoč to sam storil, mi je dama, ki sem ji sedež ponudil, uslugo odklonila, in dobil sem čuden občutek, kakor da sem zagrešil kaj nespodobnega. Ko se Anglež pripelje do svoje postaje, spravi list ali knjigo, se prerine do izhoda in izstopi, ne da bi se zmenil za kogarkoli v vozu.

Tako v vozu vse stanovitno molči, še otroci so nenavadno tihi. Če pa se kak otrok spozabi in kaj vprašuje, mu plašni starši navadno odgovarjajo šepetaje in v zadregi. Kar nerodno jim je, da imajo otroke pri sebi. Neka Angležinja je v enem izmed londonskih listov dokazovala prav iz obnašanja odraslih do otrok v vozu podzemne železnice, da Angleži ne ljubijo in celo ne marajo otrok.

Duh, ki vlada v taki gruči, te nehote potegne za seboj. Ko sem prvič stopil v voz podzemne železnice in sem vprašal sopotnike, ali vozi vlak proti Holbornu, se za moje prvo vprašanje nihče še zmenil ni, pri drugem sem ujel nekaj začudenih pogledov, šele po tretjem sem iz nekega kota zaslišal kratek: »Yes, sir!« (Da, gospod!) Seveda sem si ta prvi nauk vzel tako k srcu (že itak sem po naravi precej angleško plašen), da sem kasneje tuje ljudi kar najmanj ustavljal in izpraševal. Nabavil sem si pravcati londonski atlas in načrte vseh mogočih prometnih črt in prog, pa sem si pomagal, kakor sem znal in mogel. Sicer pa je bilo tako tudi najbolje. Kajti tudi kadar sem koga vprašal za pot ali kaj drugega, sem največkrat slišal odgovor: »I am very sorry, I don't know!« (Zelo mi je žal, ne vem!) To tudi ni nič čudnega. London je tako velik, da ga menda nihče ne pozna v celoti. Vsakdo pozna največ le okolico svojega domovanja in drugo svojega službovanja. Od prvega do

drugega predela potuje največ pod zemljo. Če pa zaide v kak tretji konec in ga tam zalotiš ter prosiš za kako pojasnilo, zares ne ve več kot ti.

Kdor hoče študirati angleške ljudi, tudi ne sme zanemariti Hyde Parka, zlasti ne njegovega severovzhodnega konca, Marble Archa. Tu je delovno torišče slavnih londonskih »speakerjev« (govornikov). Človek, ki je v vsakdanjem življenju karkoli, stopi lahko v nedeljo popoldne na pult, zbere gručo poslušalcev in ji razlaga, kaj on misli o svetovnem političnem položaju, o zadnji izjavi ministrskega predsednika, o ženski oprostivni in enakopravnosti, o krščanstvu in o odrešitvi duš itd. Nekateri pulti so daljši čas stalno zavzeti (lahko tudi ob delavniških večerih) in se vrstijo govorniki kake organizacije po naprej določenem redu in obravnavajo isto skupino vprašanj (n. pr. katolištvo), drugod nastopajo včasih prav zanimivi posamezniki in morda govore o vsem mogočem, kar se jim pač prav tedaj zdi potrebno in aktualno. Poslušalci se zbirajo okrog teh in onih, tu več, tam manj, poslušajo, izprašujejo in ugovarjajo. Nekateri govorniki so prav duhoviti in tudi dovtipni, drugi so bolj suhoparni, nekateri so prav angleško mirni, ko govore in zavračajo ugovore, drugi se kdaj pa kdaj tudi malo razburjajo ali zavpijejo. Poslušalci navadno mirno molče in se smejejo, bolj redki so, ki kaj vprašajo ali ugovarjajo, pa še ti so navadno od nedelje do nedelje stalno isti. Izmed govornikov mi je zaradi svoje mirnosti in zares fine vljudnosti ter rahle šegavosti posebno ugajal neki mož, ki je imel precej neprijetno nalogo, da je vsako drugo nedeljo zagovarjal politiko vlade in konservativne stranke vobče. Vendar se je tudi ta mož nekoč hudo razburil, ko so ga nekateri navzoči socialisti ali kaj zafrkavali zaradi oboroževanja. V rahli jezi jim je očital, da terjajo od vlade vedno, naj v Evropi krepkeje nastopi, obenem pa ovirajo oboroževanje. Nadaljeval je nekako takole: »Anglija se mora oborožiti in se bo oborožila. Če ne bo šlo zlepa, bo šlo zgrda. V skrajnem primeru bo vlada nastopila tudi s silo, in verjemite mi, tudi v svobodni Angliji so možne podobne naprave, kakor so ‚koncentracijska taborišča!« To je bilo skoraj neprevidno, kajti Angleži se silno boje za svojo svobodo in bi postal nemož, kdor bi jim jo hotel kakorkoli omejevati. (Dalje.)

Narodna kultura

Etbin Bojc

Naša narodna zavest, vzgoja in obramba

Črne sence zakrile so nas...

(Dalje.)

(Igo Gruden, Tržaškim bratom.)

Čim bolj se v svoji mladi državi čutimo sproščene in svobodne, tem bolj nam mora znova in znova prihajati pred oči usoda naših ljudi, ki niso ob odločilnem zgodovinskem trenutku mogli z nami deliti sreče v narodni državi. Mi Slovenci, ki smo v tistih usodnih trenutkih zgodovine

izgubili dobro tretjino svojih ljudi, po krvi in jeziku z nami v najneposrednejšem stiku živečih in trpečih tisočletno zgodovinsko usodo skupno, to izgubo tem bolj čutimo, tega nikdar ne moremo pozabiti, dokler bo zadnja iskra naše narodne zavesti še tlela v nas. Mi smo po vesti dolžni, da se zanimamo še nadalje za njih usodo in jim pomagamo, kakor jim samo mi na vsem svetu moremo. Mi ne smemo nikdar, do zadnjega diha svojega narodnega življenja izgubiti upanja, da se nekdanj spet vsi bratje združimo pri isti domači mizi. Mi moramo zanje moliti in delati, ker v takem stanju, v kakršnega nas je postavila usoda, nismo in ne moremo biti srečni, če ne delimo svoje sreče v svobodni domovini z vsemi svojimi brati. Toliko trpljenja, kakor smo ga mi Slovenci morali prestati zaradi te bolesti nad razdvojenostjo in to strahotno odrezanostjo živega našega uda od živega našega narodnega telesa, pač ne bi prestal nihče drugi kot tako majhen, zgolj kulturno in duhovno usmerjen narod, kakor je naš.

Tudi tu je naša pot miroljubna in duhovna. Verujemo, da bo nekoč prišlo do uveljavljanja krščanskih, demokratičnih načel glede svobodnega kulturnega razmaha slednjega naroda. Tedaj bo narodnomanjšinsko vprašanje hitro in samo po sebi rešeno. Narodi, zlasti mali, ne bodo več izpostavljeni toliki bolesti, ki jih zdaj muči. Vera v narod in njegove vrednote nas o tem zagotavlja. V tem smislu moramo bdeti in delati!

Oh, zakaj nas nisi branila, ko so trgali zemljo nam sveto...

(Cvetko Golar: Gospa Sveta.)

Ne tukaj, kakor ne tam ni poskrbljeno kulturno za naše ljudi kot narodno manjšino, ki ima svoje naravne in deloma tudi zakonite pravice do obstoja in razvoja. Naši ljudje stradajo tukaj in tam tistih svoboščin, ki jim po človeški in krščanski etiki nujno gredo. Nikakih slovenskih šol nimajo, niti vrtcev, niti osnovne, niti srednje šole, kakor jih imajo Nemci v Jugoslaviji. Kulturne ustanove so malone do zadnje onemogočene, še celo gospodinjski tečajji, ki so se do nedavna vršili, so sedaj izpodrinjeni, da o gospodarskih ustanovah niti ne govorim. Naš rod tamkaj trpi mnogo več kot smo mi trpeli pod nekdanjo Avstrijo, v kateri smo še pod našim narodnim voditeljem Slomškom pred sto leti dobili narodno ljudsko šolo. Oglejmo si malo, kako stoji s šolo na K. danes!

Dosedanje zakonske določbe o utrakvističnem šolstvu iz l. 1890. so bile nedavno med koroškimi Slovenci likvidirane, ko je bilo določeno, da se bo odslej vršil pouk na teh šolah prva tri leta izključno samo v nemščini in da se bo prva tri leta poučevala edino gotica. Naše otroke tam uče učiteljice, ki ne znajo niti besedice slovenski, dočim so bile one moči, ki že več ali manj slovenščino obvladajo, deloma premeščene v nemški del dežele, deloma so dobile višje razrede, v katerih že tudi doslej znanje slovenščine ni bilo več »potrebno«, ker so otroci že lahko za silo sledili nemškemu pouku. Z eno besedo: s koroških šol — utrakvističnih in neutrakvističnih — je z letošnjim šolskim letom izginila zadnja sled slovenskega pouka. S tem je bil odpravljen dejansko utra-

kvistični sistem koroškega šolstva, ki je vsaj navidezno predstavljal neke vrste manjšinsko šolstvo in tako priznaval potrebo po manjšinskih šolah. Utrakvističnih šol je bilo po uradnih podatkih l. 1937. (po učiteljskem stanovskem glasilu »Pädagogische Warte«) skupno 67 in na teh 10.253 slovenskih otrok. To se pravi, da je na vseh šolah v jezikovno mešanem ozemlju najmanj 15.000 slovenskih otrok, kar se tudi sklada s slovensko zasebno statistiko, ki so jo lansko leto izvedli po šolah slovenski kateheti. Vseh teh 15.000 slovenskih otrok, med njimi nad 10.000 uradno priznanih, nima danes niti ene slovenske niti utrakvistične šole.

Vendar se ta reforma ni izvedla z zakonsko uredbo ali spremembo šolskega zakona iz l. 1890, ki uvaja utrakvistične šole na Koroškem. Da se to pa vendarle dejansko in oficijelno izvaja, vzbuja upravičeno sum, da se za tem skriva namen, prisiliti Slovence, da svoje otroke že v predšolski dobi pošiljajo v nemške otroške vrtce, ker sicer otrok v prvem razredu ne more slediti nemškemu pouku. Starši pa vendar ne bodo trpeli, da bi njih otroci v šoli zaostajali, ker bi tako slabo skrbeli za njih bodočnost.

Tako žalostno je poskrbljeno za osnovno izobrazbo naših slovenskih otrok na Koroškem, kjer je že pred sto leti vstal Slomšek, ki je takratni šolski oblastnik dokazal pedagoško zgrešenost nemških osnovnih šol med Slovenci in tako dosegel slovensko šolo, sklicujoč se na svoje večno veljavne besede: materin jezik bodi ključ do zveličavne omike! Prosvetna društva so se začela uradno razpuščati (Glinje!), gospodinjski tečajji so se preprečili z vzporednimi nemškimi tečajji (Škofiče in dr.). Posegi v kulturno in narodno življenje Slovencev gori so vedno pogostejši in neugodnejši.

Dolžnost nas vseh je, da tega ne pozabljamo, ampak z vsemi močmi stojimo na braniku tudi kot zagovorniki njihovih osnovnih kulturnih in življenjskih pravic, da otmemo goriški čolnič in koroško prazibel pogibeli, ki preti. Neprestano moramo čuti na straži našega rodu, ki trpi in umira pod nasiljem ob našem živem telesu najhujšo — kulturno smrt. Tu bo spet naše najuspelejše orožje pač le močna, plamteča narodna zavest, ki se — v nas vseh doživljena — ne sme več poleči in umiriti, ampak neprestano iskati, snovati, ohranjati in ustvarjati!

(Dalje.)

A. Kopriva

Donesek k slovenski pedagoški kroniki za leto 1938

(Dalje.)

Ne moremo pa kot kronisti, kakor lani, tudi letos, dovolj poudariti potrebe po enotnejši rešitvi onih vprašanj naše slovenske šole in vzgojstva, kjer je dosedanja brezusmerjenost najbolj občutna, enodušna rešitev najumestnejša in najlažje dosegljiva. Mislimo 1. na upravno ureditev slovenskega šolstva in z njo v zvezi ustaljeno administrativno poslovanje, vlečka, ob katero se spodtikamo že 20 let, ter 2. našo socialno, narodnostno in državljansko vzgojo, ki more rasti in uspevati le na domačem in pravilno urejenem gojišču. Klic po narodnem pedagoškem svetu, ki ga naj kot odsek prosvetnega sveta sestavljajo

s sodelovanjem šolskih oblasti naši najboljši in najizkušenejši teoretiki in praktiki iz uvodoma imenovanih ustanov in društev, mora postati tako glasan, da se bo zamisel čim prej udejavila. »Centralistična organizacija celotnega šolskoupavnega aparata je brez potrebe komplicirala šolsko administracijo ter se pogosto ni ozirala na posebne prilike poedinih pokrajin. — Danes živi in deluje naše ljudsko šolstvo v sponah birokratske utesnjenosti in načelne nejasnosti v mnogih didaktičnih vprašanjih. — Poštena reforma pa bo možna šele z decentralizacijo šolstva in z depolitizacijo učiteljsstva z reformo obrazovanja ljudskošolskih učiteljev — v Sloveniji, kjer bi se ustanovila pedagoška akademija. Najnujnejša pa bi bila reforma nadzorstva na ljudskih šolah — po načelu stroge izbire.« (Iz G. Šilihovega članka »Razvojna slika naše ljudske šole« v mesečniku »Misel in delo«.)

V primeri z ostalo književnostjo je naša pedagoška literatura s svojimi najozjimimi pomožnimi znanostmi v letu 1938 precej skromna. Potrebovali bi slovensko knjigo o vzgojeslovju, mladinoslovju, dušeslovju, didaktikah, da ne govorimo o drugih vejah pedagoške znanosti, ki bi bile za nas že potrata. Brez takih dobrih slovenskih del pa pri nas ne bo one potrebne ustaljenosti, ki jo na škodo šolstva tako zelo pogrešamo. Kadar poslušamo razna predavanja, se čudimo, kako žonglirajo nekateri z raznimi izrazi iz območja ukoslovja, vzgojeslovja in dušeslovja. Ta zmeda v terminologiji, v nespretnih in v polovičarskih ali napačnih tolmačenjih raznih pojmov in njihovih odnosov izzove potem upravičeno nevoljo in reakcijo, ki izzveneva n. pr. v »Kritiki sodobne šole«, ki jo je začel izdajati v septembru 1938 g. Janko Samec, šolski upravitelj pri Svetem Marku niže Ptuj. List je mesečnik, izhajajoč na 16 straneh. Tiska ga Ljudska tiskarna v Mariboru in stane letno 25 dinarjev. Doslej so izšle tri številke. Kot objektivni poročevalci ne moremo zagovarjati včasih naivnega, enostranskega in zelo površnega načina obračunavanja v tem listu, kakor izzveneva iz njegovih člankov in zapiskov. Podobna pa se zdi »Kritika« vendarle v svojem jedru klicu Cankarjeve Francke v povesti »Na klancu«, ko se poganja za voznikom, ki ji brez razumevanja uhaja. Resnično sodobna šola mora znati pritegniti množico nase. Toda ako se to mnogokje ni posrečilo, še to ni obsodba sodobne šole. Z vozom gotovo hitreje dospješ, nego peš. Voz ni nič kriv, da Francke ni sprejel, ampak voznik. Podoba je včasih, da je v nekaterih voznikih v prizadevanjih za sodobno šolo premalo širokega razumevanja, preveč občutljive ambicioznosti, ki ne more razumeti, da je najbolj pravično ono načelo, ki v dvomljivih in individualno težko izvedljivih metodičnih vprašanjih pušča svobodo, najpametnejše ono stališče, ki vidi v resno premišljenih korekturah raznih stališč v učni praksi le približevanje onim zdravim načelom, ki jih zahteva pravilno izveden organski pouk na slovenskih šolah. »Kritika« je nek subjektivno razumljiv in upravičen, čeprav v izvajanju bistva nezadevajoč in mestoma robat protest enega dela že okorenele, svoj zenit že preišle učiteljske generacije napram drugemu delu učiteljskega rodu, ki je poln impulzivnosti, idealnega hotenja in volje do pravilnega uresničenja sodobnih zdravih smeri v pouku in vzgoji naše mladine. Neenotno, enostransko in površno pojmovanje osnov in gibal sodobne šole posebno od strani nadzornih organov pa ima na eni strani za posledico odpor, zagrenjenost ali pa izrodke »nove šole«, lažireformo v raznih fikcijah — v kaligrafično izpisanih in izrisanih delovnikih, pri čemer so učenci v »stoletju otroka« še največji mučeniki, v učiteljevih pripravah, ki obstojajo v čas potratujočih prepisih raznih člankov iz revij in knjig, iz besedičenj polnih kilometriških zapisnikov ter raznih metodičnih akrobacij, ki so razvidne z »novih« tednikov — itd. Ako še upoštevamo razmere po naših šolah glede pomožnih knjig, nazoril, prostorov, prenatrpanosti, stanja otrok iz socialno šibkih slojev, naše neprožne učne načrte in upravne predpise, vprašanje šolskih upraviteljev in nadzornikov, gmotnih in stanovanjskih neprilic, potem se tudi ni čuditi, ako celo mnogi od

najmlajše učiteljske generacije iztirijo in odpovedo kljub temu, da je ista po učiteljskih precej uvedena teoretsko kakor praktično, kolikor je pač to bilo možno in uspešno z ozirom na življenjsko neizkušenost dijaka, v osnove sodobnega šolskega dela. Sodobna šola pač zahteva od učitelja celotno predanost stanu in neumornega samoizobraževanja in samovzgajanja, kar seve izključuje vsakršno komodnost in površnost. Že samo vzdrževanje discipline v razredu, kjer je izvedena samodejavnost učencev, zahteva zdravih živcev in neprestanega napona, česar ne prenese vsak. Zato je tudi upoštevanje učitelja kot človeka v sodobni šoli ravno tako važno kakor upoštevanje otroka. Končno niti ne gre za striktno izvedbo vseh sodobnih preizkušenih načel v šolski praksi, ker teorija pač mora staviti neke maksimalne zahteve. Gre le za to, koliko se učitelj v svojem poklicu zaveda potrebe za izvedbo teh načel in koliko se trudi pri danih pogojih, ki so v njem in okoliščinah izven njega, ta načela izvajati. Od te zahteve pa, ki je samo dosledno izvajanje nauka iz svetopisemske prilike o talentih, ni mogoče zahtevati za zdravega človeka spregleda. Zato je vsako splošno odklanjanje pridobitev in resnih naporov teorije in prakse sodobne šole od katere koli strani zlonamerno uganjanje demagogije ali pa za izobraženca pomilovanja vredna duševna preproščina. Nikdo pa ni nikoli zanikal, da bi ne bil kompromis med teorijo in prakso nujen, neizogiben in mnogokrat potreben, ker je posebno ljudska šola kot šola širokih ljudskih slojev izsek njihovega življenja ter se more uspešno in zdravo razvijati le vzporedno z vsem tem življenjem, od katerega se okoriščuje, katerega pa tudi oplaja duhovno in posredno tudi materialno. (Nadaljevanje.)

Prof. Ema Deisinger

Šolstvo in kulturni razvoj na Islandskem*

Islandcev sredi oceana je po ljudskem štetju 1930 komaj 106.000. Gostota prebivalstva 4,2 na km². Otok meri 103.000 km². Že davno bi si jih vsak večji narod podredil, da ni pri njih toliko žilavosti in krepke volje, s katero so si ustvarili državno samostojnost in samobitno kulturo.

Najsi je bil boj za njihovo državno samostojnost težak, ali njihova narodna zavest jim je pripomogla do zmage. Šola je pri tem igrala veliko in važno vlogo. Ravno šola je bila tisti činitelj, ki je Islandcem pripomogel do proboja narodne zavesti in narodnega ponosa. V nobeni zgodovini narodov ni tako lepega zgleda o šoli, ki bi ljudstvu vodila v toliki meri korake v samobitno kulturno in narodno življenje kakor ravno na Islandskem. Šola jim je odkrivala najzlahotnejše cvetke narodnega pripovedništva, staroislandske sage. Obenem pa se je borila šola za boljšo politično in kulturno bodočnost naroda, za njihovo poslanstvo med nordijskimi narodi. V tem prizadevanju je neutrudno dajala smernice za realno zunanjo in notranjo politiko, na kateri naj bodoči voditelji oslanjajo svoje svobodoljubno narodno življenje. Po vsebini je torej islandska ljudska šola že iz vsega početka bila nekaj povsem drugega kakor zgolj prosvetna ustanova za pismenost. Šola je bila temu narodu edino zanesljiv kažipot za samolastno kulturno udejstvovanje in izživljanje ter za politično samostojno in samobitno narodno življenje.

* Popravek: Sporočamo, da je prejšnja razprava prof. Eme Deisinger: »Historična študija o pisanju in branju v prejšnjih časih« s številko 4 »Slov. Učitelja« zaključena in končana ter je le tiskovna pomota, da stoji mesto besedice »Konec« besedica »Dalje«.

Sicer pa so cenj. čitatelji sami lahko iz besedila zadnjega odstavka te razprave na strani 98 posneli, da je razprava zaključena in končana.

Uredništvo.

Islandci pa so to pot kulturne in narodne osamosvojitve nastopili tudi z vso trdoživostjo in železno vztrajnostjo severnjaka, ki se mora boriti sam sredi oceana z neugodnimi klimatičnimi razmerami in z revščino svoje zemlje, da ji iztisne kar največ plodov. V neposredni bližini polarnega kroga pač ne morejo pričakovati, da bi jim njihova zemlja rodila pšenico in drugo žito. Notranjost otoka je gorata (500—900 m nad morjem), gorski vrhovi stalno nosijo sneženo kapo (jökjar), burja, mraz in sneženi zameti stalno gospodarijo po otoku. Nobenih iglastih gozdov ni, le zaledeničeni vrhovi gora se krasno bleščijo v polarnih nočeh. Leta 1930 so na obrežnih delih, kjer je klima nekoliko milejša, nasadili breze v izmeri kakih 60.000 ha ter jih neгуjejo z vso skrbnostjo racionalnega vrtnarja. Isto tako se jim je z vrtnarsko umetnostjo posrečilo na obrežnih predelih odgojiti v skrbno obdelanih in zavarovanih vrtovih nekaj zelenjave.

Pravo bogastvo dežele pa so severni jeleni ter ovce. Ovčjereji posvečajo največjo pažnjo in skrb, kajti ona jih redi. Kruha in žita ne poznajo, pač pa delajo kruh iz ribje moke. Glavna prehrana so jim ribe. Kot nacionalna jed in slaščica je »skyr«, neke vrste skuta iz mleka severne košute.

Na prirodnih bogastvih njihov gorati in od sveta odrezani otok ni posebno bogat. Nekaj malega premoga (tercijarni premog, prav za prav lignit), nekoliko žvepla, zlata pa je samo v tako majhnih drobcih, v tako redkih sledovih, da se ga ne izplača industrijsko pridobivati. Edino, s čimer se lahko še okoristijo, je šota za kurjavo.

Bogat pa je otok na gejzirih ter na toplih žvepljenih vrelcih (hverar geysir), na mineralnih ogljikovih vodah (ölkeldur), na solfatarah in fumarolah, kajti otok je vulkanična tvorba.

V notranjih goratih predelih otoka je tudi mnogo gorskih jezer; največje med njimi je Thingvallavatn.

Važno pridobitno panogo tvori ribištvo. Ne samo na obrežju, ampak tudi v notranjosti otoka love ribe iz rek in jezer, kajti riba jim je glavna domača prehrana. Tudi industrija se peča v prvi vrsti s pridelovanjem moke iz rib. Razvita je tudi tekstilna industrija. Mnogo dobička pa jim donajajo mineralne vode.

Islandci so najmanjši germanski narod ter jih je vsega skupaj komaj za eno desetino Slovencev; ni jih niti toliko kakor Lužiških Srbov, tega najmanjšega slovanskega naroda.

Še do leta 1918 je bil njihov otok navadna pokrajina danskega kraljestva. Dasi so bili Islandci do tedaj v državnem in političnem oziru zvezni in sestavni del Danske, vendar so si znali ohraniti ves čas svojo samostojnost in samoupravo, v kulturnem in narodnem oziru pa svojo samobitnost in samoraslost. Vprav Islandci nas s svojimi žilavimi boji učé, da moč kakega naroda — pa naj bo še tako majhen — ne tiči v njegovem številu, ampak v kakovosti. Dasi je bila danščina uradno predpisan jezik na islandskem otoku, toda Islandci so zato s tem bolj čudovito vztrajnostjo, značajnostjo in neupogljivo voljo negovali ter likali svoj jezik, da ta svoj ljudski jezik povzdignejo na stopnjo omikanega književnega jezika. Celo tedaj, ko so se Danci spotikali obenj ter ga sramotili kot spakedrano narečje danščine, se Islandci niso izgubljali v zagrenjenosti zavoljo svoje narodne majhnosti, čeprav so jim Danci predočevali, da nimajo zavoljo svojega narečja nobene bodočnosti v kulturnem svetu. Najsi so jim Danci smešili njihov jezik ter ga označevali kot neko prenapeto subjektivnost, zaradi česar da bodo ostali brez stika v kulturnem življenju, vendar Islandci niso hoteli popustiti.

Njihov jezik je v 19. stoletju že dosegel toliko stopnjo razvoja, da so si z njim ustvarili že lepo književnost, na katero je postajal pozoren že severni kulturni svet. Prej so jim Danci prerokovali, da jim bo njihova ljudska govornica v mnogočem v veliko škodo, kajti nemožeče je, da bi kako ljudstvo, ki šteje

samo 100.000 duš, moglo osnovati kako lastno pomembno kulturo in književnost. Govorili so jim še, da samo tedaj, ako izločijo vse činitelje, ki jih razdružujejo od danskega naroda, da v prvi vrsti torej opuste svoje narečje — samo tedaj morejo doseči kak pomemben napredek.

In Danci so se temeljito zmotili.

Islandci niso klonili, ampak so z vztrajno delavnostjo in trdoživostjo negovali svoj jezik. Vedeli so, da njihovo vztrajno delo ne more roditi drugega sadu kakor uspeh — in s tem svojim uspehom so temeljito osramotili Dancce. Kakor pri Grkih je tudi pri njih iz dela vzrastla visoka in pomembna kultura.

Še dalje so stremeli Islandci: ne samo ustvariti pomembno narodno kulturo, ki bo tekmovala z Dansko, ampak priboriti si tudi svetovni sloves.

Glavno mesto Reykjavik, ki šteje komaj 26.000 prebivalcev, je postalo ognjišče književnega in prosvetnega dela. Že v začetku 19. stoletja so ustanovili 30 javnih ljudskih šol, nekaj desetletij kasneje pa je število ljudskih šol poraslo tako, da ni bilo na Islandskem nobenega analfabeta več. Ljudska šola je postala Islandcem najtrdnější narodni most, po katerem naj stopajo v svetišče narodne kulture in procvita. Za Islandce je torej šola imela tehtnejšo vrednost kakor pri drugih večjih narodih, kajti šola jih je morala tudi psihično, ne samo moralno in kulturno usposabljeti za poslanstvo in tekmo z drugimi narodi. Potujoči učitelji so zlasti v zimskih mesecih hodili od kraja do kraja ter učili izmenoma v dveh, treh krajih, tako da je lahko sleherni v gorski vasi dobil pouk v pismenosti. Danes pa ni na Islandskem nobenega najpreprostejšega kmeta ali ribiča, ki bi ne znal brati in pisati ter ne imel povprečne izobrazbe.

Pozimi so Islandci še bolj odrezani od sveta, obdani krog in krog od bučečega morja, zato pa se tem bolj pečajo z znanostmi in umetnostmi. Vsak islandski kmet in najpreprostejša islandska kmetica imata smisel za narodno poezijo in književnost. Njihov narodni ponos zahteva, da negujejo staro islandsko pripovedništvo. Najširše polje jim tozadevno nudi domača zgodovina. Ni ga kmeta in kmetice, ne najpreprostejšega ribiča, ki bi ne bili podkovani v domači književnosti in zgodovini. Marsikateri kmet je danes na Islandskem izobražen tako, da se lahko kosa s kakim akademskim izobražencem velemesta.

(Nadaljevanje)

Iz društva

Velikonočno zborovanje Slomškove družbe

Tudi letošnje velikonočne počitnice je Slomškova družba ostala zvesta svoji tradiciji in je priredila običajno zborovanje za svoje članstvo. V torek, dne 11. aprila, se je zopet zbralo zelo lepo število Slomškarjev, najprej k sveti maši v frančiškanski cerkvi, kjer so po stari navadi vso mašo prepevali velikonočne pesmi. Po maši pa so zasedli frančiškansko dvorano, da bi poslušali napovedana predavanja.

Za uvod je predsednik Štrukelj pozdravil zastopnika g. bana, načelnika prosvetnega oddelka g. dr. Sušnika, ki je obenem zastopal tudi prosvetno upravo, zastopnika g. župana, obč. svetnika Vidra, zastopnike Proforskega društva, zavoda sv. Stanislava, Katehetskega društva, Krščanske šole, številno duhovščino, navzoče čč. ss. uršulink, šolskih sester in usmiljenk, gg. poslance slovenske parlamentarne delegacije, predsednike vseh podružnic in še prav posebno tako številno članstvo od blizu in daleč.

Nato je napovedal dnevni red zborovanja in takoj prosil prvega predavatelja šolskega upravitelja Fistra, ki je govoril o temi »Slovenski učitelj«.

Naslov na prvi pogled ne pove ničesar. Vendar je predavatelj takoj v začetku povedal, da bi rad prikazal učitelja, slovenskega učitelja, kakor bi ga ljudstvo, slovensko ljudstvo rado imelo. Zelo pa se je zmotil tisti, ki je pričakoval, da bo kratko in malo postavil zahteve in naštel lastnosti, kakršne naj bi učitelj imel. To ne; ali iz raznih pozitivnih in negativnih orisov, ki jih je prav vse nabral iz učiteljevega življenja in dela na vasi, je prikazal razne Janeze, Jake, Lojze, Luke in Jurje, ki živijo in preživljajo svoja učiteljska službena leta med ljudstvom in bolj ali manj srečno in uspešno uče ne samo otroke v šoli, ampak tudi še fante in može, dekleta in žene izven nje, v društvu in zadrugi, na odru in na vrtu, v pevski uri in pri maši in pri sv. zakramentih in povsod v veselih in žalostnih dneh. Vsi so povezani z ljudstvom, ali bi vsaj morali biti, in zato doživljajo z njim vse, kar slovenski narod le more doživeti. Podal je slike najrazličnejših tipov učiteljev tako lepo in edinstveno, da je valovalo kakor pesem nad poslušalci. Kakor bi bral Pregljeve pesmi, ki jih je svoj čas poklanjal Orlom, se ti je zdelo, ko si poslušal Fistra. Povedati se ne da, kaj in kako pristno je nadrobil o učitelju, ki živi z ljudstvom in dela zanj in z njim; zato je prav, da bo predavanje prinesel »Slovenski Učitelj«, da ga bodo brali tisti, ki jih ni bilo na zborovanju, oni pa, ki so bili na zborovanju, pa bolj pretehtali.

Kar samo ob sebi je prišlo, da je končal s kratkim posnetkom: »Za srečo, blaginjo in rast, za osebno svobodo in čast, za svobodno zemljo in last svojega ljudstva se mora boriti slovenski učitelj«, da mu je zaploskala vsa dvorana.

V razgovor so se oglasili tovariši: Stegovec, prof. Deisinger, Grad in drugi.

Drugo predavanje je imela g. Al b i n a Z a k r a j š č k o v a z naslovom »Slike iz našega življenja«. Tudi ta naslov je preskromen za vsebino, ki jo je podala; kajti prav iz vsakdanjega življenja je nanizala vrsto resničnih slik učiteljev, ki jih vsak dan srečujemo. N. pr.: Učitelj — samo učitelj, Učitelj samo za plačilo, Namišljeno bolan učitelj, Učitelj izven službenega kraja, Netovariški učitelj, Učitelj brez vere in morale in dr. ter nazadnje Pravi krščanski učitelj-vzgojitelj. — Vsak izmed poslušalcev si je ob tem predavanju lahko izprašal vest; zato je tudi vsakršna debata izostala. Le željo so poslušalci izrazili, naj bi tudi to predavanje prinesel »Slovenski Učitelj« ter so predavateljico nagradili z dolgotrajnim ploskanjem.

V imenu g. bana je zbor pozdravil g. načelnik dr. Sušnik in je izrazil veselje nad tolikim številom zborovalcev, ki imajo priliko poslušati tako stvarna predavanja, katera globoko posegajo v življenje učiteljstva in ljudstva. Ta vez pa je tudi edino prava, ki vodi do uspešnega izvrševanja uredb, ki jih izdaja naučna uprava. Dotaknil se je tudi obljub, da bomo v bodoče mogli po svojih željah tudi več storiti v korist šolstva in ljudske izobrazbe.

Predsednik je g. načelnika v zahvali tudi prosil, naj izroči g. banu vdanostne pozdrave in zagotovilo zvestega dela za slovensko ljudstvo.

Za iz Ljubljane odsotnega g. župana je zborovanje in zborovalce pozdravil občinski svetnik V i d e r in v njegovem imenu želel čim lepših uspehov.

Predsednik mu je naročil za g. župana najlepšo zahvalo in zagotovilo, da učiteljstvo budno spremlja županovo podjetnost, ki jo kaže v korist šolstva, in ga prosi, naj tudi nadalje stremi za čim boljšo uresničitvijo želje, da bi bilo ljubljansko šolstvo zgled vsemu drugemu.

Prof. B o j c je pozdravil v imenu Slovenske Straže in priporočal čim ožje sodelovanje obeh organizacij in še prav posebno za postavitev prosvetnega doma v Kočevju.

Tov. A ž m a n o v a, izseljenška učiteljica iz Nemčije, je izrazila svoje veselje, da je zopet enkrat med domačimi tovariši in tovarišicami, pozdrave izseljencev in željo za sodelovanje Slomškarjev pri »Rafaelovi družbi«.

Kot zadnji predavatelj je govoril tov. poslanec T e u e r s c h u h. Govoril je o šolskih in učiteljskih vprašanjih, ki so se obravnavala v parlamentu.

Govoril je najprej o osebi g. prosvetnega ministra Čiriča, ki je prijatelj šole, učiteljstva in tudi Slovencev. V nadaljnjem se je dotaknil vseh vprašanj, ki so prišla v zadnjem času na dnevni red parlamentarnih razprav.

Poslušalci so napeto poslušali njegova izvajanja in ga večkrat, zlasti pa ob koncu nagradili z navdušenim ploskanjem. Tudi predsednik se mu je zahvalil za njegova pojasnila.

V razgovor so posegli: Štular, Golobič, Grad in drugi.

Predsednik je povabil zborovalce h kongresu Kristusa Kralja, ko bo imela Slomškova družba posebno slavnostno zborovanje, ter z zahvalo vsem končal lepo zborovanje.

Sledilo je skupno kosilo in popoldne širša odborova seja.

A. L.

Ivan Hribski

Povesti našega organizacijskega življenja

II. Obisk podružnice v Pomolu

Na Gorenjem je kraj, Pomol po imenu. Objemata ga dve reki, ki se končno združita. Odtod tako ime. Lahko bi ga imenovali tudi polotok, ker je obkoljen od vode s treh strani. Kdor hoče s teh strani na Pomol, mora čez most. Z mostovi je kar dobro preskrbljen; kar pet jih ima. Skoraj gotovo, da so kdaj uporabljali za prehod tudi čolne, ki jih pa sedaj ni nikjer opaziti. Da je hoja čez most prikladnejša, urnejša in varnejša kot vožnja s čolni, so pa Pomoljani spoznali že tedaj, ko je bila minila turška nevarnost.

Vsekakor je kraj zelo zanimiv v zgodovinskem, prirodnem pa tudi v sodobnem pogledu in razvoju. Nas šolske ljudi bi gotovo zanimalo, če bi nam kdo kaj več povedal o učitelju Doksu, ki je že v 16. stoletju imel na Pomolu protestantovsko šolo; prirodno je zelo zanimivo to, da stoje hiše in pa grad prav na skalah, ki so jim temelj; sodobna zanimivost je pa to, da ima kraj devet različnih šol in 49 prosvetnih, nacionalnih in človekoljubnih društev. Da med temi društvi ne manjka podružnice »Slomškove družbe«, se razume. Ali pa vsa ta društva tudi živijo, ali spijo spanje pravičnega — to je stvar njih samih. Nas zanima le podružnica »Slomškove družbe«, ki ima tu na Pomolu svoj sedež. Veseli smo bili njene ustanovitve, veseli predvsem zato, da bo zbrala in organizirala v svojem okolišu vse krščansko misleče učitelje, duhovnike, profesorje in vse druge, ki jim je krščanska vzgoja pri srcu in duši, ter se zavedala, da deset organiziranih, delavnih ljudi pomeni več kot sto posameznikov. Toda podružnica je bila zaspala! Pa to nič čudnega ni na vse zadnje. Treba je samo pomisliti, da je okrog podružnice najmanj 25 društev, če ne še več, spalo in zdehalo, kar pa je, to vendar ve vsak po sebi, nalezljivo. Osrednji odbor bi jo bil šel rad buditi, pa so bili nekateri mnenja, da potrebuje mlado dete veliko spanja. In res! Čez leto in dan se je zbudila. Osrednji odbor je bil podružnične prebuditve tako vesel, da je določil poverjenika, ki naj ji gre voščiti — dobro jutro. In ko so trobentice pokukavale po sončnih obronkih, ko so zvončki po osojah oznanjali, da prihaja pomlad v deželo, tedaj se je že vozil poverjenik na zborovanje te prebujene podružnice.

Vso vožnjo do Pomola je bil židane volje. Na Pomolu pa se je kmalu tako držal, da je bil podoben hudemu vremenu. Pa zakaj? Zborovanje je bilo določeno izven Pomola, pot tja pa je bila blatna, da nič kako. In — nebodijih-treba — avtomobili! Huuup spredaj, hooop zadaj, mi pa hop na desno, hop na levo. Skoki tovarišic so bili dokaj elegantni, toda skoki nas moških — kot bi skakali izurjeni telovadci. Pa ko bi na Pomolu ne imeli pripravnega prostora za zborovanje, bi človek to prisiljeno skakanje že prenesel, toda zadnje čase imajo tam take prostore, da bi se tudi sezuli in šli bosji vanje, če bi to

ravno zahtevali lokalni činitelji. No, sedaj je že prebit led in sezuvati se ne bo treba. Vrata v svetišče — šolo so odslej odprta otrokom in učiteljstvu pod pogojem, da nihče ne bo vanjo zanašal kakršne koli nesnage. Čast pa Pomolu in njegovim možem za lepo in moderno šolsko poslopje, ki mu ni para daleč naokoli. Pa se vrnimo k zborovanju samemu. V otvoritvenem govoru je predsednik pokazal, da ima predsedniške zmožnosti, le uporablja jih nerad. To pa ni prav. Bog je dal človeku talent, da ga izrabi in ne, da ga zakoplje. Tudi ostali odborniki so pokazali, da umevajo naloge, ki jih morajo vršiti, toda predsednik jim daje slab zgled, ker se dela otepa, ki ga nekdo mora vršiti. Če člani ravno njega hočejo imeti za predsednika, tedaj naj mu bo to v čast in ponos za dobro stvar. Ponižnost in skromnost sta lepi čednosti, ki pa nikdar ne smeta kriti kake druge nečednosti, n. pr. bojazljivost. Predavanje, ki ga je imel topot profesor, je bilo silno zanimivo in poučno. Psihološko snov je obdelaval tako poljudno, da mu je navzočno članstvo napeto sledilo in odneslo z zborovanja lep vzgojni nauk: Vse ob najugodnejšem času! V debati, ki se je nato vršila, se je videlo, kaj vse se od otrok zahteva brez ozira, je li dan ali ne psihološki optimum. Pastir pa dela piščali, kadar je vrbovina muževna, kmet orje, ko je oral godna. Kdor pa misli, da vzgaja in uči, ne oziraje se na to, ali je otroška duševnost že dozvetna za njegovo snov, ta zelo pedagoško greši. So ljudje, ki gredo v svoji nevednosti tako daleč, da že od ljudske šole zahtevajo strokovni pouk, ker se ne zavedajo, da je tudi zanj potreben psihološki optimum.

Po debati so zahtevali zborovalci, da bodi drugo predavanje že čez mesec dni, kar priča, da jim je bilo zborovanje všeč. Še več! Določili so že tudi tretje zborovanje, česar je bil navzočni poverjenik zelo vesel zaradi poročila, ki ga bo moral podati osrednjemu odboru o podružnici. Značilno in razveseljivo pa je posebno to v tej podružnici, da jim ni tesna za predavatelje profesorje, ki se celo prostovoljno in brezplačno javijo, kar kaže, da so tudi njim sveta Slomškova načela. Vivat sequens! Poleg znanstvenih predavanj hoče podružnični odbor dobiti tudi pregled o načelnem delu vsakega posameznega člana v terenu, to je v šoli in izven nje. Na zborovanjih bodo podajali posamezni člani poročila o tem, kar bo zajemljivo, če bodo poročila pozitivna ali negativna. To bo še življenja v podružnici!

Pa si oglejmo še udeležbo. Posebno velika ni bila, lahko bi bila boljša. Nekateri se opravičujejo, da ob nedeljah ne morejo nikamor zaradi dela v prosvetnih in drugih društvih. Ali jih opravičimo? Naj bo v božjem imenu, če res kaj prida delajo. Toda tri nedelje v letu bi pa že morali dobiti dopust za stanovske kulturne zadeve. Pravijo, da je Bog sebi najprej brado ustvaril, hočem reči: najprej smo mi. Tako privajo vsi drugi stanovi, pa se navadimo še mi. Nihče nam ne bo zameril. So pa na žalost tudi taki, ki hočejo nedeljo imeti zase; posebno za popoldansko zabavo. Tudi to je potrebno včasih, zato pa je podružnični odbor v Pomolu sklenil, da bo od časa do časa prirejal izlete, pri katerih bodo prišli do besede tudi člani in članice, pevci in pevke, in če je vmes kak zaspan Balantov cvičkar, tudi ta. O članih, ki jih pa trikrat ne bo na zborovanje in se tudi opravičili ne bodo, bo odbor posloval po pravilih, pri čemer ne bo gledal na stanovske čine in komoditete, ki nekatere člane zadržujejo doma za pečkom. Imponirajo nam tovariši, ki so oddaljeni po 20 in več kilometrov od železnice, pa pridejo na zborovanje; tovariši ob železnici, ki bi bili lahko že v pol ure na zborovanju, pa ne pridejo, pa prav nič. Ti bodo kmalu ob ves kredit pri nas in pri ljudstvu. Kaj pa pravi sv. pismo o mlačnežih, bi lahko tudi že vedeli. Če se ne poboljšajo, jim bomo pretipali prilično obisti, da bo veselje. Na to, koliko je ta lažji ali težji, ne bomo prav nič gledali. Na železnici tudi ni razlike v osebni teži odraslih ljudi. Isto ceno plačaš za 50 ali 100 kg. S tem hočem reči: enake pravice, enake dolžnosti, če smo v resnici tovariši in tovarišice.

Prebujeni in sedaj delavni podružnici pa kličem: Per aspera ad astra!

Sadar Marija roj. Kleinmajer

Šolska upraviteljica dekliške ljudske šole v Sp. Šiški, gospa Sadarjeva, je odšla po 20 letnem službovanju v tem kraju v zasluženi pokoj. Službovala je tudi v Dobu, Horjulu in Šmartnem pri Kranju. Povsod se je res poglobila v šolsko delo. Po prevratu l. 1918, ko je povsod nastopila želja po reformi šole, so razprave in drugi spisi za šolsko delo na vseh koncih prihajali na dan, in sicer o drugačnih težnjah, kakor pred vojsko. Tudi upraviteljica Sadarjeva je pozorno sledila vsemu napredku v šolstvu. Navajam njeno veliko zanimanje za spise. Setavila je daljšo razpravo »Spisje v delovni šoli«, ki jo je priobčil »Slovenski Učitelj« l. 1928 v št. 5. Opirala se je na lastne izkušnje, moderne knjige in tudi na tuje izsledke, kakor drugo učiteljstvo te dobe. V svoj zagovor na tuje stvari pa poudarja, da ne smemo vsega posnemati. Vendar je ta ali ona misel vsaj za pobudo in za snov razmišljanja pripravljena in to zadošča. — Nekaj posebnega je njeno karitativno izvenšolsko delo. To vidimo iz njene pomenljive razprave »Kaj zahteva sedanja doba od slovenske učiteljice«. (»Slov. Učitelj« 1912, št. 2 in 3.) Pri tem zahteva celo srce, pa tudi ves razum. Vso skrb moramo posvetiti ljudstvu, med katerim delujemo in pomagati tudi pri organizacijah. V št. 3 poudarja predavanje učiteljice ter navaja za vzor kratek pregled in dobre nasvete pri takih predavanjih, da jih je vredno upoštevati. Za načelno delo je povedala mlajšim učiteljicam med drugim sledeče stavke: »Kar se pri vzgoji zamudi, se težko kdaj nadomesti. Vsaka izmed nas čuti dolžnost, da je poklicana sodelovati pri ženski organizaciji. Čaka nas delo, plemenito delo, delo za srečo in lepšo bodočnost našega ljudstva.« »Kaj čakamo in pomišljamo?! O, naj bi se zanetil plamen navdušenja za delovanje v prid naše ženske mladine v srce sleherne slovenske učiteljice! Res je, da imamo dovolj dela v šoli — toda malo prostega časa se bo že dobilo in tega posvetimo svojemu ženstvu. Vkljub vsemu trudu bomo dostikrat doživele bridke prevare, toda to naj nas ne plaši.«

S takimi nazori in s takim delom se je gospa Sadarjeva vrlo držala v aktivni službi in prišla v pokoj in tako je še v pokoju zelo zaposlena. Društveno delo nadaljuje pri Slomškovi družbi, kjer je že 25 let odbornica oziroma podpredsednica, 22 let je nadzorovateljica šišenskega dnevnega zavetišča, 14 let odbornica kuratorija slepih in 13 let tajnica stavbene zadruge »Slomškov dom«. V zadnjem času se je žrtvovala za napredek mladine, da je prevzela upravništvo »Vrtca«. Delavni in zgledni krščanski upraviteljici želimo povsod in še mnogo let priznanja njenega dela!

B.

Poročila društvenih podružnic

Poročilo

o sestanku podružnice »Slomškove družbe« za ptujski in ljutomerski okraj, ki je bil dne 22. januarja t. l.

I.

Predsednik je pozdravil vse člane in članice, ki so se udeležili sestanka. Še posebej se je zahvalil onim članom in članicam, ki so prispeli na sestanek od drugod.

Prešel je na glavni točki sestanka, to sta bili predavanji g. dr. Cajnkarja Stanka in g. prof. Frasa Alberta.

II.

G. prof. dr. Cajnkar Stanko je v svojem lepem predavanju predočil vse vzroke ateizma, ki se v toliki meri pojavlja baš med sodobno inteligenco.

G. prof. Albert Fras pa je poudaril v svojem predavanju velik pomen čim tesnejšega sodelovanja med učiteljstvom in javnim življenjem.

Po lepo uspelih predavanjih se je razvil prisrčen in živahen razgovor; le žal, da je moral predsednik zaradi odhoda vlakov prekmalu prekiniti debato.

III.

Sestanka so se udeležili poleg tovarišev in tovarišic tudi štirje profesorji, med njimi ravnatelj g. Franc Alič in Joško Babšek.

Ob koncu sestanka je predsednik prosil, da vsi čim bolj agitiramo in privedemo na sestanke vedno nove člane; sami pa se sestankov redno udeležujemo, saj so nam ti sestanki prilika, da izrazimo skupno svoje želje in dobivamo nove moralne podpore, da moremo v enem prepričanju in v strnjениh vrstah iskati skupni cilj in končno Resnico.

IV.

Po našem sestanku je imela sestanek še ZKU za ptujski okraj.

Iz zapisnika

**občnega zbora belokranjske podružnice »Slomškove družbe« v Črnomlju
dne 16. februarja 1939.**

Podpredsednik g. M. Brejc otvori občni zbor, pozdravi vse navzočne, posebno g. dekana Bitnarja, g. ravnatelja mešč. šole Štrbenka in gđč. predavateljico K. Hafner, ki se je potrudila sem in nam nadomestila predavanje g. prof. Kosa, ki se je opravičil. Konstatira sklepčnost in predno preide na dnevni red, se spominja smrti našega duhovnega očeta papeža Pija XI. pozivajoč, da mu člani vzkliknejo »Slava«. Potem prebere okrožnico centrale S. D. št. 152, nato pa je predavala gđč. K. Hafner, ki nam je v svojem predavanju pojasnila, kako vplivajo knjige na mladino, katere knjige otroci v raznih starostnih dobah radi berejo, kakšne vrste mladinskih knjig nam primanjkuje ter dognala, da se ne vnema mladi svet za igre.

Predavateljico so zborovalci nagradili z navdušenim ploskanjem in se ji je podpredsednik zahvalil za predavanje ter izrazil željo, da bi nas še kdaj obiskala in nam povedala kaj iz svojih izkušenj in bogatega znanja.

Društvo šteje sedaj 32 članov. Preselili so se: Valjavec Fr., Šemrov Ana, Uratnik Edo, Uršič Berta, Ušeničnik Jakob in Jug Feliks, ki pa se je zopet vrnil v Belo Krajino.

Odšel je naš ustanovitelj in prvi predsednik naše belokranjske podružnice, g. Fr. Valjavec. Bil je ne samo po imenu, ampak tudi po duši, srcu in z vsem svojim prepričanjem zvest sin našega vzornika škofa A. M. Slomška. Našo že itak šibko podružnico je z njegovim odhodom zadel občuten udarec. Podružnica mu je priredila skromno odhodnico. Ostal nam je svetel zgled delavnosti za Slomškove ideje. Odbor je imel tri seje, kjer smo reševali tekoče zadeve.

Za predsednika je bil izvoljen g. Zupan. V odbor pa so bili izvoljeni gđg.: Brejc, Pahuljc, kaplan, nadzornik Vončina, prof. Kos in Penko Pavle.

Po volitvah se zahvali novo izvoljeni predsednik za zaupanje, ki mu je izkazano in obljublja, da se bo trudil kolikor bo v njegovi moči za procvit podružnice. Predlaga, da bi se vršilo do prihodnjega občnega zбора še po eno zborovanje v aprilu in maju, članstvo pa je mneja, naj bi v aprilu zaradi veliko-nočnih počitnic odpadlo, v maju pa naj bo zaradi gmotnih sredstev raje v početku. Pravilno bi bilo, da bi tudi tukaj vpeljali sestanke za starše in bi predavatelj isto predavanje imel v raznih krajih, ki bi jim prisostvovali tudi podružnični člani.

Na predlog g. K. Hafner se izbere za kulturnega referenta g. Vertačnik.

G. Brejc predlaga, naj bi posredovali pri kralj. banski upravi, da zviša postavke za šolarske knjižnice, da bi lahko nabavljali mladinske liste.

G. nadzornik Vončina predlaga isto.

G. ravnatelj Štrbenk pa je mnenja, da se predlaga resolucijo, naj se prepove otrokom obisk kino predstav.

G. Vrtačnik predlaga, naj se na podlagi starih učnih načrtov sestavi nov okvirjen za vso Slovenijo.

Sestavo okvirnega učnega načrta prevzame g. Vončina in bo o njem predaval na prihodnjem zborovanju.

Poročilo

o sestanku podružnice »Slomškove družbe« za ptujski in ljutomerski okraj, ki je bil dne 5. marca v Ptuj.

Predsednik je pozdravil vse navzočne članstvo, predvsem še g. prof. in ravnatelja meščanske šole v Ptuj Babška Joška in okrajnega šolskega nadzornika g. Zazula Rafaela.

Sledili sta predavanji g. dr. Cajnkarja Stanka, ki je do podrobnosti analiziral sedanjo dobo in odnose med njo in človekom-kristjanom, in Pihlerja o individualni psihologiji in njenem pomenu za vzgojo težko vzgojljivih otrok.

Po predavanjih je članstvo razvilo stvarno debato z ozirom na predavanji, poleg tega pa je razpravljalo o internih zadevah SD.

Poročilo

o sestanku celjske podružnice »Slomškove družbe«, ki je bil dne 26. marca.

Naša podružnica, ki se je ustanovila v letu 1937, se iz svojih skromnih začetkov vedno uspešneje razvija. Posebno sedaj, ko smo naši podružnici pritegnili še laški in gornjegrajski okraj. Vseh članov je 78.

Vseh sestankov je bilo 6. Na njih smo razpravljali o najaktualnejših problemih vzgoje in življenja. Tako nam je preč. g. prof. Peter Kovačič govoril o kulturnem boju v Nemčiji. Tovariš Janko Prislan je razpravljal o Slomškovem najvažnejšem delu: »Blaže in Nežica«. Ravnatelj salezijancev, dr. Blatnik, nas je seznanil z don Boscom in njegovim preventivnim sistemom o vzgoji. Ravnatelj Mohorjeve družbe gosp. dr. Kotnik pa nam je ob 20 letnici obstoja naše države osvetlil razvoj šolstva v 20 letih Jugoslavije. Na letošnjem sestanku dne 4. februarja pa nam je ban. nadzornik Bobič v svojem predavanju »Jedro novejšje pedagogike« podal smernice za čim uspešnejše delovanje v šoli, ki je možno le po medsebojni zvezi treh činiteljev: učitelja, učenca in vzgojno-poučno obrazovalnih vrednot. V šolo prihajajo otroci različne nadarjenosti in lastnosti, katerim mora pomagati učitelj do čim uspešnejšega razvoja. On sam pa mora biti svetel zgled otrokom in ljudstvu. Skrbeti mora vedno za lastno

izpopolnitev, ker učitelj ne more storiti nikdar preveč. Važna je tudi izbira vzgojno-obrazovalnih metod in to razvijajoče ali razvijajoče-upodabljajoče, ki naj upošteva načela koncentracije, domorodnosti in delovne šole. Težko je vzgojno delo, ki ga bo uspešno vršil le izobražen učitelj s trdnim značajem.

Na zadnjem sestanku dne 26. marca nam je govoril prof. dr. Blaznik o metodi poučevanja kolonizacije na slovenskih tleh. Kot prva pomoč temu delu nam služijo geografska imena, ki kažejo, do kam se je selil naš človek in kako je živel. Nadalje ledinska imena, ki govore o načinu kolonizacije. Osebna lastna imena, urbarji in katastrske mape. To poučevanje je važno za naše učiteljstvo, ki s tem lahko pomaga raziskovanju naše slovenske preteklosti, pri učencih pa vzbudimo veselje za zgodovinski pouk.

Tako je v obrisu podano naše delo. Skromno je, a ker je naš cilj prekrasiti vzgojo po Slomškovih načelih, bo tudi naše delo rodilo ob svojem času uspehe.

Društvo upokojenega učiteljstva v dravski banovini je imelo v četrtek, dne 20. aprila t. l. pri Novem svetu v Ljubljani redni letni občni zbor. Predsednik tov. Šumer Hinko kratko poroča o delovanju društva v preteklem letu in se spominja umrlih društvenikov. — Tajnik tov. Perko Lovro poda tajniško poročilo. V letu 1938 je pristopilo v društvo 41, umrlo 25, izstopila 2, izključena 2, konec leta je bilo 356 društvenikov. — Blagajnik tov. Šmajdek Ivan poroča, da je društvo izplačalo na posmrtninah za leto 1938 51.105 din, društvene imovine za izplačevanje posmrtnin je 51.611 din. — Pri volitvi odbora je tov. Šumer zaradi zaposlitve drugod odklonil izvolitev za predsednika in priporočal, da se izvoli za predsednika tov. Skulj Andrej, okrajni šolski nadzornik v pok., ki je bil tudi soglasno izvoljen; odbor je ostal stari kakor tudi pregledovalci računov. — Predsednik Učit. samopomoči tov. Kocijančič je podal izčrpno poročilo o borbi za izpremembo znanega pravilnika za humanitarne ustanove. Trda je bila borba, a ne brez uspeha. Potreba je, zahtevam bodočega pravilnika, izpremeniti društvena pravila. — O izpremembi društvenih pravil poroča tov. Šmajdek. Nova pravila bodo v bistvu enaka starim, izpopolnjeval jih pa bo društveni pravilnik, oziroma poslovnik. Oboje je bilo soglasno sprejeto. Vendar je občni zbor pooblastil društveni odbor, pomnožen s tovariši Mikužem, Vendraminom in Vučo, da pravila in poslovnik še natančno predela in pripravi za odobritev od upravne oblasti. — Pri slučajnostih novi tov. predsednik priporoča društvenikom, da se zanimajo za društvo tudi v tem, da se bo članstvo zvišalo in s tem tudi posmrtnina; nato zaključí ob 17 lepo uspeli občni zbor.

Pridobitve iz šolskega in prosvetnega dela

Vinko Brumen

O »osnovnih problemih izvenšolskega dela« je pisal neimenovani sodelavec »Učiteljskega tovariša« (6. aprila 1939). Med ostalim smo brali: »... Šola pa je izključno učiteljev delokrog; on je edini strokovnjak, ki se z vzgajanjem na licu mesta bavi; edini činitelj, ki lahko empirično ugotavlja potrebe otrok in s tem potrebe celotnega okoliša. Učitelj je torej tisti, ki edino lahko ugotovi dejanski stan ter ima prav zato samo on s pomočjo ostalih činiteljev usmerjati življenje v svojem delokrogu. Zaključki, smernice, katere znanstveno utemelji učitelj, bi morale biti brezkompromisno odločilne. Vse sile, ki poklicno ali drugače delujejo na razvoj na terenu, bi morale, morejo to le skupaj z učiteljem, pod njegovim vodstvom...« To je pa vendar malo preveč.

Naj stori vsak svojo dolžnost, vodi pa naj tisti, ki je najsposobnejši, pa naj bo kdorsibodi. Čemu druge odbijati?

Pregled pedagoških časopisov je za »Meščansko šolo« napisal Stanko Prvanovič. V marčni številki 1939 je kratko opisal tudi »Popotnika« in »Slovenskega učitelja«. Taki pregledi so potrebni in koristni, in dobro bi bilo, če bi jih naši listi večkrat prinašali.

Akademijo dela namerava ustanoviti Osrednje tajništvo Delavskih zbornic v Beogradu. Pouk bo trajal tri leta. Akademija bo pripravljala svoje učence, da bodo znali voditi delo v najrazličnejših delavskih ustanovah. — Naša Delavska zbornica pa misli na ustanovitev strokovne šole, kjer se bodo po načelih novega delavskega gibanja vzgajali bodoči zaupniki in voditelji slovenskega delavstva. Načrte za organizacijo te šole bo izdelal prosvetni oddelek Delavske zbornice. — Delavska zbornica namerava tudi s sodelovanjem drugih ustanov zbrati primeren fond za pospeševanje slovenskega strokovnega šolstva, ker je v Sloveniji okrog 40% vajencev brez strokovne šole. (»Slovenec«, 18. apr. 1939.)

Poseben tip srednje šole po vzorcu angleških »Preparatory Schools« in »Public Schools« želi in v mislih snuje neki »dr. S.« Ustanovila naj bi se ta šola za naše otroke v inozemstvu ali pa tudi pri nas. Bila naj bi privatna. Morda bi nam jo ustanovil »British Council« in bi bila klasična gimnazija, a z internatom. (»Slov. narod«, 8., 15. in 22. aprila 1939.) To bo menda malo težje izvesti, zlasti dokler ne bomo tega vprašanja bolj razmislili. A še najprej bi šlo v Št. Vidu nad Ljubljano.

Komisija za nove učne načrte ljudskih šol se sestane v Beogradu. Od Slovencev sta v njej G. Šilih in E. Vranec. (»Slovenec«, 25. aprila 1939.)

Statistični pregled šolstva in prosvete v dravski banovini za šolsko leto 1937/38 je izšel.

O »sodelovanju šole in poklicne svetovalnice« je 17. aprila 1939 predaval v ljubljanskem »Pedagoškem društvu« dr. V. Schmidt.

O Cambridgu in vseučiliškem življenju v tem mestu je 31. marca 1939 predaval v ljubljanskem »Angleškem društvu« »assistant reader« ljubljanske univerze g. A. C. Lawrenson.

Šolstvo po svetu

»Vsa Japonska je ena šola« — tako se ponašajo zastopniki japonskega šolstva. Pa ne po krivici. Zadnja desetletja se je šolstvo v cesarstvu vzhajajočega sonca tako spopolnilo, da se je res čuditi. Danes imajo Japonci 25.771 osnovnih šol z 11.232.076 učenci (učenkami), 555 deških srednjih šol — 330.992 učencev; 970 dekliških srednjih šol — 388.935 učenek; 45 univerz — 71.162 dijakov.

Obenem pa imajo Japonci celo vrsto strokovnih šol, kolegijev, trgovskih, tehničnih, učiteljskih šol, zavodov za slepce, gluhoneme in druge. Vsega skupaj: 46.138 šol, 14.036.823 učencev in učenk. Pa to so učni zavodi samo na Japonskem, kajti Formoza, Korea in druge naselbine niso vštete. A. C.

Kakšne so šole na Japonskem po svojem notranjem ustroju? Tudi na odotnih šolah se je zadnja desetletja skušal uveljaviti naturalizem, liberalizem, materializem — sadovi svobodomiselstva iz zapadnih evropskih univerz. Ljudska vzgoja je bila v nevarnosti. Nastopil je parlament in prosil japonskega cesarja, naj v slovesnem proglasu na narod izpove svojo voljo v vzgojnih vprašanjih.

Cesar je ustregel. V svojem razglasu poveljuje zvestobo japonskih pradedov do vladarja, ljubezen do staršev, enotno mišljenje in složnost vseh. Na tej podlagi se je gradilo poslopje japonske vzgoje. To je zapuščina naših prednikov, ki naj se varuje za vse čase, da se ohrani narod složen in kreposten. Tako bi označili skratka vsebino dolgega raz-

glasa, ki ga je podpisal cesar sam. Neštevilni razlagalci so nato pojasnjevali ta vzgojni edikt, stotisoči učiteljev in vzgojiteljev ga vtepajo v glavo šolskim otrokom še danes.

Pomanjkljiva stran tega šolskega proglasa kakor tudi vsega šolskega vzgojstva na Japonskem je v tem, ker nima nadnaravnega temelja. Vprašanja, čemu smo na svetu, vprašanja o duši, o Bogu, o smrti in večnosti — v srcu človekovem nikdar ne utihnejo; toda na ta vprašanja brezverska vzgoja ne zna odgovoriti. Samo na temelju vere z razodetimi resnicami, ki so na njem ustanovljene katoliške šole, uspeva prava vzgoja, ki človeka osreči.

In takih, katoliških šol je danes na Japonskem že lepo število. Katoliški misijoni vzdržujejo tamkaj 1 univerzo, ki ima 631 dijakov; 7 srednjih šol za fante, vseh učencev je 3816; 24 srednjih šol za dekleta, vseh učenk je 8413; 5 poklicnih šol za fante, učencev je 210; 17 gosposkinskih šol za dekleta, učenk 2757; 4 osnovne deške šole, učencev 749; 5 osnovnih šol za deklice, učenk 1609; 98 otroških vrtcev, otrok 6685.

A. Čadež.

Obnova na Španskem. V okrožnici, ki jo je poslal Francov prosvetni minister španskemu učiteljstvu, je govor tudi o krščanskem nauku. Minister pravi: »Ni dosti, če je vsak teden nekaj ur določenih za pouk katekizma in cerkvene zgodovine; zahteva se tembolj, da je vse šolsko ozračje in okolje prepojeno z naukom Križanega. Cilj šole je: vzgoja vztrajno-zvestih krščanskih otrok in s tem odličnih državljanov.«

A. Č.

Ali bodo našli pravo smer? Znano je, da je bilo učiteljstvo na francoskih državnih šolah do zadnjega časa večinoma komunistično pobarvano. Značilno je, kar je bilo objavljeno v glasilu Narodne zveze francoskih učiteljev o laiški šoli: Laiški šoli na Francoskem proti dvojna nevarnost: Zunanja je v tem, da število konfesionalnih šol neprestano raste, pa prav tako tudi število njih učencev; število otrok v laiških šolah pa trajno nazaduje. — Notranja nevarnost je pa v tem, da je učiteljstvo pa tudi dijaštvo vedno bolj prežeto s

katoliško ideologijo. Mnogo državnih šol je bilo treba zapreti, ker ni bilo dovolj otrok. Starši sami raje pošiljajo svoje otroke v krščanske šole, kar se opaža zlasti v zahodnih krajih, kjer je katolištvo bolj ukoreninjeno.

A. Č.

Naredbo, ki jo vsi dobri vzgojitelji odobravajo, je razglasil romunski minister za narodno vzgojo: Prepovedal je vsemu ženskemu učnemu osebju kaditi tobak, ličiti se z mazili ali barvati nohte in vse, kar spada k modnim norostim. Neposlušnim so napovedane primerne kazni. — List, ki je to novico objavil, čestita narodu, ki ima tako uvidevnega prosvetnega ministra. Še bolj je pa čestitati narodu, kjer takih naredb dajati treba ni.

A. Č.

Prva stolica za gledališko umetnost. Na univerzi v Kölnu v Nemčiji se je letos ustanovila prva stolica za gledališko umetnost. Zasedel jo je prof. dr. Karl Niessen. Bil je poprej docent na univerzi v Kölnu za književnost. V svojem prostem času se je pečal z gledališko umetnostjo in zbral nešteto gradiva, tako da je v svoji privatni zbirki posedoval najbolj redke zgodovinske obleke in druge predmete in s tem ustvaril pravcati gledališki muzej. Vodil je tudi gledališko knjižnico in dajal navodila za oblačila in opremo. Kot dober poznavalec zgodovine je dajal gledališkim igralcem važne migljaje in vire za zgodovinsko dobo, katero naj bi predstavljali. Ker je nabral toliko gradiva za gledališko zgodovino, ga je država imenovala za rednega profesorja na novo ustanovljeni stolici za gledališko umetnost in zgodovino. Ta stolica je prva te vrste na svetu.

E. D.

Pouk o križaljках. Te vrste pouk so zamislili v Londonu, in sicer za zgodovino in zemljepisje. Pouk je postal bolj zanimiv, ko so otroci reševali križaljke iz zgodovine in zemljepisja. Vzgojitelji smatrajo te vrste pouk kot zelo uspešen, kajti otroci rešujejo križaljke s pravo vneto in strastjo. Križaljke so samo spominski pripomoček, da se otroci tem laže zapomnijo tuja imena mest, gora in rek, izvrstne spominske opore so križaljke tudi pri zgodovinskem pouku.

E. D.

JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI

NAJMODERNEJE UREJEN GRAFIČNI ZAVOD
KAMNOTISK / OFFSETTISK / BAKROTISK / KLIŠARNA
KVALITATIVNI IZDELKI V TISKARNI IN **KNJIGOVEZNICI**

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

ZALOŽBA ŠOLSKIH IN DRUGIH KNJIG
ZALOGA DOMAČEGA IN TUJEZEMSKEGA DOBREGA TISKA

PODRUŽNICA „NIČMAN“ V LJUBLJANI: BOGATA ZALOGA DEVOCIJO-
NALIJ, KNJIG, ŠOLSKIH IN PISARNIŠKIH STVARI

**Tovariši! Zbirajte oglase, ker s tem podpi-
rate svoje strokovno glasilo! Upravništvo.**

Največji slovenski pupilarnovarni zavod

Mestna hranilnica ljubljanska

Stanje vlog Din 420,000.000

Lastne rezerve „ 28,650.000

Dovoljuje posojila proti vknjižbi

Z a v s e o b v e z e h r a n i l n i c e j a m č i

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA

